

Білоусова Олена Станіславівна,

к.е.н., науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування НАН України

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСАМИ ЗБАЛАНСУВАННЯ ФІНАНСІВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА

Стаття присвячена дослідженню теоретичних і практичних аспектів фінансового планування підприємств та його ролі в збалансуванні фінансових ресурсів, відносин, що виникають в процесі їх формування, акумулювання, розподілу та використання. На основі аналізу фінансового стану підприємств, існуючих проблем в управлінні фінансами за умов нестабільності та повторюваності кризових явищ запропоновано основні напрями мінімізації їх наслідків у плановому періоді. Визначено шляхи удосконалення механізмів державного регулювання фінансами реального сектору.

Ключові слова: фінанси реального сектору, управління фінансами, фінансова рівновага, фінансове планування, концепції фінансового планування.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Механізми державного регулювання фінансам підприємств, що сформувалися протягом останніх десятиліть, мають фіскальнонаправлені, ризикоорієнтовні та «реакційно-реверсні» ознаки. Практика застосування таких механізмів, особливо в період фінансово-економічної кризи, свідчить про неефективність та неспроможність належним чином забезпечувати збалансування ресурсів фінансової системи. До основних причин цього стану, наряду з політичною нестабільністю, незавершеністю економічних реформ, неусталеністю належних ринкових інституцій, а також існуванням потенційних ризиків від глобалізаційних процесів, можна віднести відсутність належної державної політики у сфері регулювання фінансами підприємств, що ґрунтується на системному підході.

Задеклароване індикативне фінансове планування не знайшло свого подальшого розвитку і було реалізовано лише через регламентування окремих макроекономічних та фінансових показників. При цьому механізми моніторингу їх врахування при фінансовому плануванні та не передбачені навіть для підприємств державного сектору економіки. Відсутність належного методологічного та методичного забезпечення фінансового планування діяльності підприємств, що враховувало б умови їх функціонування у конкурентному середовищі, обмежує застосування окремих індикаторів також приватними підприємствами. Це значно ускладнює процес збалансування фінансової системи у короткостроковій та середньостроковій перспективі.

Таке збалансування відбувається через податково-бюджетне та монетарне регулювання без регулювання фінансів підприємств реального сектору економіки. Враховуючи, що фінансове планування є важливою складовою механізму фінансової системи, однією із функцій управління підприємством, засобом мінімізації ризиків функціонування, то для забезпечення досягнення стійкого розвитку, актуальним є визначення концепції фінансового планування, розробка уніфікованих методологічних, методичних та організаційних підходів до процесу складання фінансових планів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти фінансового планування досліджуються українськими вченими В. Бабіченком, В. Беседіним, М. Білик, В. Биковою, І. Бланком, В. Борисовою, Г. Висоцьким, І. Ожерельєвою,

О. Орловим, І. Полтьєвою, І. Хомою, М. Чумаченком, А. Чуписом, І. Шестовою та ін., а також зарубіжними дослідниками, такими, як Р. Акофф, І. Ансофф, М. Алексєєва, В. Бочаров, Р. Брейлі, І. Брігхем, Дж. Ван Хорн, Дж. Вахович, У. Кінг, Ч. Лі, С. Маєрс, М. Поукок, А. Робсон, Дж. Сігел, А. Тейлор, Дж. Фіннерті, Дж. Шим та ін. Фінансове планування підприємств розглядається відокремлено у контексті стратегічного управління чи видів короткострокового внутрішньогосподарського планування та моделей, які описують окремі складові системи управління фінансами. Більшість відомих методичних підходів до розрахунку показників фінансового плану ґрунтуються на застосуванні лише прогнозного індексу інфляції без урахування інших індикативних показників, що позначається на якості плану та його перервності протягом планового періоду.

Не вирішені раніше питання, що є частиною загальної проблеми. Потребують дослідження концептуальні питання фінансового планування в контексті забезпечення процесів збалансування фінансів підприємств.

Метою статті є висвітлення основних теоретичних і практичних аспектів фінансового планування підприємств та його ролі в збалансуванні фінансових ресурсів, відносин, що виникають в процесі їх формування, акумулювання, розподілу і використання.

Виклад основного матеріалу. Безсистемність планування діяльності підприємств, що відбувається внаслідок фрагментарності планування, перервності (невиконання) планів, та застосування оперативного управління фінансами призводить до втрат прибутковості, зниження ефективності і результативності руху фінансових ресурсів, утворює ризики на макрорівні, зокрема щодо закріплення тенденції до зростання економіки, а також здійснення державної підтримки модернізації промисловості, реалізації інноваційних проектів. Таким чином, сукупність втрат на рівні підприємств створює ризики в цілому для економіки і потребує державного втручання.

Економічну віддачу та очікувану результативність від вкладених державою фінансових ресурсів у промисловість, інфраструктурні об'єкти, управління об'єктами державної власності можна отримати за умови формування належної системи регулювання фінансами та майном. Це також ускладнюється відсутністю прозорого обліку державного майна, що створюється при здійсненні державних інвестицій та наданні державної підтримки суб'єктам господарювання (через здешевлення кредитів для підприємств (компенсація кредитної ставки), надання державних гарантій, здійснення прямого інвестування тощо), процедур моніторингу за рухом фінансових ресурсів та його результативністю чи ризикованістю.

Це стало наслідком того, що перехід від директивного до індикативного планування на макроекономічному рівні, який відбувся у 90-х роках ХХ ст. в процесі реформування механізмів фінансової системи, не передбачав удосконалення системи регулювання фінансами, зокрема, фінансового планування на рівні суб'єктів господарювання, з урахуванням особливостей діяльності за ринкових відносин. Такий стан створив суттєві ризики для ефективного функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання, забезпечення їх стійкого розвитку.

Запровадження з 2000 р. короткострокового фінансового планування підприємствами державного сектору економіки, регламентованого положенням про порядок складання річного фінансового плану щодо форми, процедур подання і затвердження плану, не дало очікуваних результатів та не стало дієвим інструментом регулювання державною власністю, а призвело лише до формального ставлення як

Розділ 1 Макроекономічні аспекти управління інноваційним розвитком

державних підприємств, так і органів управління. На державному рівні такий стан управління фінансами підприємств державного сектору призвів до:

- зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, неефективного використання державного майна та зменшення його частки в економіці;
- зниження рівня надходжень відрахувань частини чистого прибутку до державного бюджету та відрахувань до фонду на виплату дивідендів;
- неефективного витрачання фінансових ресурсів, наданих підприємствам у формі державної підтримки;
- невиконання функцій, притаманних суб'єктам державного сектору економіки.

Між тим, у 2009 р. діяльність господарських товариств, у статутному фонді яких більше 50% акцій (часток, паїв) належать державі, та державних підприємств була збитковою (1,7 млрд грн та 3,2 млрд грн, відповідно) [1]. Обсяг чистого прибутку діяльності природних монополій та підприємств, планових обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн грн, протягом 2009 р. становив 5,4 млрд грн. За результатами діяльності цих підприємств у 2010 р. утворився чистий збиток, що становив 16,3 млрд грн, при плануванні чистого прибутку близько 4 млрд грн. Промислові державні підприємства, які відносилися до сфери управління Міністерства промислової політики України, отримували збитки діяльності протягом 2008-2010 рр. Збитки цих підприємств у 2010 р. перевищили показник 2008 р. більш як у 4 рази та становили 526,3 млн грн. Причиною цього є об'єктивні та суб'єктивні чинники, які впливають на забезпечення стійкості підприємств державного сектору економіки. Невирішеність на теоретичному рівні питань щодо концепції фінансового планування, його сутності, принципів, методів та механізмів реалізації, звужує завдання фінансового планування і визначає привалюючим – контроль за виконанням окремих показників фінансового плану (попередньо неперевіреного на рівень його якості) та за надходженнями до бюджету у відповідний період. Діюча методика складання фінансового плану та встановлений формат не передбачають збалансованості фінансових ресурсів підприємства (див. табл.1).

Відсутність належних регламентованих норм фінансового планування не дає можливості виявити наявний потенціал державних підприємств, а також встановити необхідні планові показники, скласти якісний план, виконання якого забезпечить стійкий розвиток підприємств. Показники фінансового плану не відображають інформацію щодо:

- оцінки окупності проектів та впливу отриманих результатів від виконання проектів на фінансово-господарську діяльність підприємства, зокрема, отриманої економії ресурсів;
- впровадження новітніх технологій, які створять умови для досягнення вітчизняними промисловими підприємствами абсолютної чи відносної переваги на внутрішніх та зовнішніх ринках, очікуваного ефекту, а також формування необхідних для реалізації таких заходів фінансових ресурсів. Така інформація є важливою для оцінки ефективності фінансування власником чи результативності державної підтримки підприємств реального сектору.

За своєю економічною сутністю фінансове планування визнається плануванням фінансових ресурсів, а саме джерел їх формування та напрямків використання. Такі методологічні та методичні невідповідності і незабезпеченість взаємозв'язку показників плану підприємства з прогностичними індикативними показниками, даними плану розвитку підприємств не створюють належної бази для здійснення ефективного

регулювання фінансами.

Таблиця 1 – Показники фінансового плану та звіту про його виконання за 2010 р., млн грн, [розраховано за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України]

Показники	План	Виконання фінансового плану
Джерела фінансування:		
Чистий прибуток	–	–
Амортизація	225,0	207,6
Кредити банків та інші позики, з них:	905,6	1448,9
довгострокові кредити банків	262,5	398,8
короткострокові кредити банків	643,1	1050,2
Інші джерела фінансування	213,8	216,7
Усього надходжень фінансових ресурсів	1344,4	1873,2
Напрямки використання фінансових ресурсів:		
Чистий збиток	5,1	526,3
Відрахування частини прибутку до бюджету	26,0	66,5
Розвиток виробництва	95,5	79,0
Капітальні інвестиції	438,8	424,4
Повернення кредитних коштів, з них:	684,7	1081,9
довгострокових кредитів банків	11,7	36,6
короткострокових кредитів банків	673,0	1045,3
Формування резервного фонду	3,0	4,7
Інші напрями використання	1216,8	2557,5
Усього використано фінансових ресурсів	2469,9	4740,3
Дефіцит фінансових ресурсів	1125,5	2867,1

Примітка: державні підприємства Мінпромполітики України (Державного агентства України з управління державними корпоративними правами та майном), крім підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та підприємств плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн гривень.

Враховуючи вищенаведене, доцільним є висвітлення теоретико-методологічних основ фінансового планування.

У науковій та навчальній літературі пропонуються для застосування підходи до фінансового планування, які ґрунтуються на положеннях відмінних концепцій, а саме телеологічної, генетичної концепцій або їх поєднанні.

Телеологічна концепція описує процес планування в періоді та умовах відносного статичного стану. Враховуючи, що розвиток економіки є динамічним процесом, врівноважений стан може бути лише відносним для певного об'єкта, і досягатиметься штучними обмеженнями. Врівноважений стан та розвиток у різних історичних періодах формувався через встановлення обмежень впливу кон'юнктури, запровадження спеціальних підходів та регламентів при державному управлінні діяльністю суб'єктів господарювання. Прикладом застосування цього підходу може слугувати запровадження державної політики управління діяльністю великих мануфактур в Англії у XVIII ст. [2]. Іншим прикладом є застосування цього підходу, починаючи з 20-х років XX ст., в країнах з командно-адміністративними методами управління. Застосування телеологічного підходу через встановлення відносно постійних «інституційних рамок» дало змогу зменшити трансакційні витрати, пов'язані з діяльністю суб'єктів господарювання, але відсутність конкуренції призвела до диспропорцій в економіці, збільшення збиткових підприємств, які отримували державну підтримку. Збитковість підприємств утворювалася внаслідок збільшення виробничої собівартості продукції, зокрема, зростання витрат на придбання сировини за фіксованими цінами у визначених

контрагентів, зниження якості сировини. При цьому власна готова продукція могла реалізовуватися за фіксованими цінами, нижчими від її виробничої собівартості. Основним недоліком телеологічної концепції є неврахування кон'юнктури при плануванні діяльності підприємств низки галузей і «механічне» встановлення обмежень при врівноваженні функціонування, неврахування невизначеності зовнішнього економічного середовища.

Для урахування невизначеності середовища та ризиків застосовувалася у фінансовому плануванні генетична концепція. Передумовами формування генетичної концепції були: посилення конкуренції, створення і розвиток фінансової та податкової систем, концентрація капіталу та праці, відокремлення власності від безпосереднього управління об'єктами та запровадження інститутів управління, науково-технічний прогрес, збільшення ризиків діяльності та посилення їх впливу на прибутковість підприємств. Генетична концепція описує процес фінансового планування, що ґрунтується на минулих тенденціях та можливих змінах кон'юнктури в майбутніх періодах. Достовірність даних про поточний стан і майбутні зміни впливає на досягнення визначених цілей, оскільки початок планового періоду є ключовим. Генетична концепція фінансового планування визначає, що економіка розвивається системно і циклічно, перехід від одного етапу циклу до іншого може бути прогнозованим. При цьому економічна поведінка суб'єктів процесу може бути передбачуваною, що відповідно впливає на кон'юнктуру. Процес «...складання планів ведення підприємництва у XIX ст. отримав назву «кон'єктура», або план ведення справи (від лат. *conjectura* – передбачення, домислення). Кон'єктурою визначалося передбачення й урахування різних випадковостей або елементів кон'юнктури, що впливали на дохідність діяльності та передбачення майбутніх дій» [3, 4]. Розвиток фінансового планування був пов'язаним з формуванням механізмів процесу пристосування до зміни кон'юнктури. Це потребувало від науковців та управлінців розроблення методичного та організаційного забезпечення фінансового планування.

Враховуючи те, що генетична і телеологічна концепції є протилежними підходами, по-різному було встановлено процес розрахунку планових показників. Характеристики методів фінансового планування, які надаються у науковій літературі, не описують особливості їх застосування з погляду результату та достовірності розрахункових планових показників як проміжних або кінцевих результатів досягнення цілей. Для реалізації телеологічної концепції передбачалися такі методи: математичного аналізу, оптимального планування, нормативний, балансовий, оптимізації, програмно-цільовий, динамічних коефіцієнтів, експертні методи тощо [5-9]. Більшість із зазначених методів, які обґрунтовувалися в науковій літературі, не застосовувалася в практичній діяльності підприємств. Отримані в результаті застосування методів оптимізації, динамічного або стохастичного програмування дані суперечили контрольним цифрам, нормативам і лімітам, які встановлювалися за директивного планування ієрархічно вищими органами управління та мали слугувати основою для складання фінансових планів. Проекти фінансових планів коригувалися такими органами при складанні міжгалузевих, республіканських та інших зведених планів. Затверджені фінансові плани не були оптимальними та адаптивними. З огляду на це ефективнішим для підприємств було застосування методу фінансового планування від досягнутого рівня з кількома відсотками зростання на рік, який цілком відповідав положенню телеологічної концепції, а саме рівномірності, пряолінійності розвитку підприємств.

Зарубіжними науковцями для складання перспективного фінансового плану, який

ґрунтувався на генетичній концепції фінансового планування, пропонувалися для застосування такі методи: «некількісного аналізу», кількісні методи (рівень прибутковості на вкладений капітал, *WACC, CAPM, EVA, VBM, DCF, IRR*), методи кількісного прогнозування, сітьові методи планування, комплексні методи (аналіз, програмне бюджетування) та ін. [10-14]. Отже, методи, передбачені для реалізації генетичної та телеологічної концепції, відрізняються за підходами до аналізу зовнішньої інформації та врахування стохастичного впливу факторів нестабільності і ризиків функціонування.

За ринкових відносин передбачається, що рівновага встановлюється економічними суб'єктами, які прагнуть до максимізації корисності діяльності, та утримується без запровадження додаткових заходів у поточному та майбутньому періодах. У процесі планування наголос робився на максимізації прибутковості підприємства, яка залежала здебільшого від попиту споживачів. Неможливість прогнозування попиту у довгостроковому періоді вплинула на скорочення періоду планування до одного року. Враховуючи економічну сутність генетичної та телеологічної концепцій, слід зазначити, що вони не можуть застосовуватися в умовах, що характеризуються високим рівнем ризиків діяльності, у тому числі непередбачуваних, непрямої лінійності розвитку та перервності його в наслідок утворення кризових явищ. Тому науковцями робилася спроба об'єднати окремі положення генетичної та телеологічної концепцій для надання плануванню властивостей гнучкості, адаптивності та інших властивостей, необхідних у той чи інший період. Але об'єднання положень протилежних концепцій, або відокремлене їх застосування не відповідає сучасним умовам. Це також призвело до збільшення кількості суджень про фінансове планування, трактувань його видів та систем.

Пропонується застосовувати концепцію фінансового планування, яка описуватиме механізм мінімізації ризиків, що передбачає оцінку рівня ризику, імовірності його настання, впливу на стійкість підприємства та врахування його в процесі фінансового прогнозування, стратегічного і тактичного фінансового планування. Таким чином, за сучасних умов доцільно застосовувати у плануванні формування та використання фінансових ресурсів промислових підприємств концепцію фінансової рівноваги, яка базується на синтезі положень генетичної й телеологічної концепцій і визначає складові процесу планування, процедури збалансування показників плану, врахування ризиків та спроможності підприємства до ефективної діяльності та розвитку протягом планового періоду. Застосування цієї концепції передбачає врахування в процесі планування не лише передбачуваних (прогнозних) змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі функціонування, а також неочікуваних змін, які виникають внаслідок кризових явищ та інших суттєвих змін. Такі непередбачені зміни можуть оцінюватися з огляду на попередній досвід підприємства, а також його адаптивні можливості, потенційної спроможності акумулювання або резервування фінансових ресурсів.

За цією концепцією фінансове планування підприємств є видом внутрішньогосподарського планування і визнається процесом розробки системи планових показників, досягнення яких забезпечить ефективне формування, акумулювання, розподіл використання фінансових ресурсів, створить умови для прибуткової діяльності та стійкого розвитку за мінімальних ризиків. Стійкий розвиток, як динамічний процес, відбувається при наближенні або спрямуванні до фінансової рівноваги. У свою чергу, фінансова рівновага може досягатися через застосування фінансового планування підприємства.

Методи фінансового планування при застосуванні концепції фінансової рівноваги пропонується обирати відповідно до етапів процесу планування, основними з яких є: оцінка фінансово-господарського стану, для якого проводиться перспективний, стратегічний аналіз та фінансово-економічний аналіз; розрахунок показників фінансового плану з використанням розрахунково-аналітичних, графічно-аналітичних, економіко-математичних та евристичних методів; оцінка якості планів та здійснення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту за їх складанням і реалізацією з використанням евристичних, економіко-математичних та розрахунково-аналітичних методів; побудова плану із застосуванням графічно-аналітичних методів.

Для побудови фінансового плану пропонується застосовувати непрямий метод, оскільки він забезпечує розкриття інформації про джерела формування фінансових ресурсів, напрямки їх використання у плановому періоді та дає змогу оцінити ліквідність; прибутковість; структуру активів, зобов'язань і капіталу; кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємства та окремих його видів діяльності, сегментів. За таким методом до складу джерел формування фінансових ресурсів може бути включено: чистий прибуток, амортизація необоротних активів, довгострокові та короткострокові зобов'язання (кредити банків, ресурси при проведенні пенсійних програм підприємства, цінні папери та ін.), приріст власного капіталу (Окрім чистого прибутку), формування фінансових ресурсів в результаті збільшення забезпечень зобов'язань, доходів майбутніх періодів, отримання податкових пільг, цільове фінансування інвестиційно-інноваційних проектів, інші надходження фінансових ресурсів. Напрями використання фінансових ресурсів визначено: приріст необоротних активів, зокрема збільшення капітальних інвестицій, збільшення довгострокової дебіторської заборгованості та ін.; приріст оборотних активів: запасів, поточних фінансових інвестицій, інших оборотних активів), відрахування частини чистого прибутку (доходу) до державного бюджету державними підприємствами, використання фінансових ресурсів на погашення довгострокових та короткострокових зобов'язань та їх забезпечень, убуток (зменшення) власного капіталу, приріст активів за пенсійними програмами, інше використання фінансових ресурсів. З метою підвищення якості складання фінансового плану запропоновано класифікацію його показників за формою утворення акумулювання ресурсів. Статті фінансового плану класифіковано на грошові та негрошові (фондові) статті.

Для планування грошових статей може застосовуватися метод дисконтування, для негрошових (фондових) статей – методи оцінки за ринковою вартістю активів та залученого капіталу з урахуванням можливих подій планового періоду. При обчисленні планових показників доцільно враховувати фінансові різниці, які виникають при застосуванні різних оцінок вартості активів, зобов'язань та власного капіталу на кінець і початок планового періоду. Зокрема, різниці, які утворюються при застосуванні різних методів оцінки вартості необоротних активів – у звітному періоді (на початок планового періоду) – історична вартість; а на кінець планового періоду – ринкова (чи справедлива) вартість. Тож, проведення у поточному періоді первісної чи змішаної оцінки активів, а у плановому періоді – футуристичної оцінки, утворює фінансові різниці. На обсяг таких фінансових різниць також впливає: сума перенесених витрат минулого періоду, нарахованих доходів і витрат планового періоду, відстрочених податків; сума зміни власного капіталу та вартості активів (в результаті втрати або поновлення корисності, переоцінки активів) на кінець планового періоду; результату фінансових і майнових операцій, пов'язаних з підвищенням ефективності використання основних засобів;

зміна індексу інфляції; інших коефіцієнтів, які оцінюють фінансові ризики майбутніх періодів, зокрема ризики від операцій з погашення заборгованості з ПДВ облігаціями, ризики, пов'язані із зміною податкового законодавства, зміна експортних операцій, розвиток внутрішнього ринку збуту тощо.

Фінансове планування доцільно здійснювати з урахуванням також глобальних змін, які безпосередньо впливатимуть на діяльність підприємства. Зокрема, А. Гор [15] виділяє такі фактори, які можуть вплинути на діяльність промислового підприємства: розробка ефективних відновлювальних джерел енергії, зростання вартості видобутку корисних копалин, система відбору та зберігання вуглекислого газу, зміна в глобальній енергетичній стратегії, та ін. Таким чином, плановий обсяг фінансових ресурсів пропонується коригувати на резервний обсяг ресурсів, необхідних для покриття можливих збитків від структурних і кон'юнктурних змін та відновлення конкурентоспроможності.

Ключем до розв'язання проблеми управління фінансами в умовах нестабільності повторюваності кризових явищ та, відповідно, перервності і скорочення, подовження планового періоду може стати запровадження системи планування, оскільки зменшує витрати на поновлення процесу планування та встановлення обґрунтованого плану. При цьому важливе значення має фінансова політика, оскільки впливає на склад показників фінансових планів через визначення на плановий період процедури управління активами, зобов'язаннями, власним капіталом, і встановлення методів їх оцінки, інших методів, норм та індикаторів. Актуальними є питання системності застосування фінансової політики, її ролі у фінансовому плануванні та управлінні фінансами. Оскільки фінансова політика узгоджується в процесі фінансового планування, тому їх принципи і методи мають бути взаємодоповнюючими. Фінансова політика в процесі фінансового планування узгоджується за напрямками управління фінансами підприємства, впливає на розрахунок планового прибутку, інших фінансових ресурсів та регламентує застосування у фінансовому плануванні методів формування фінансового плану та оцінки його якості.

У загальному вигляді якість фінансового плану визначає значення показників надходження та використання фінансових ресурсів, їх взаємозв'язку та вплив збурень зовнішнього оточення, сфокусований на зміни макроекономічних показників. Тому, для оцінки фінансового плану необхідно розраховувати показники джерел надходження та використання фінансових ресурсів. Адаптивність фінансового плану, як властивість його якості, забезпечується налагодженням траєкторії рівноваги при врахуванні зміни показників фінансових ресурсів підприємства й таких показників, як: ВВП, темп інфляції, капітальні трансферти; зміна запасів матеріальних оборотних коштів; капітальні вкладення, експорт, імпорт, виробництво, споживання.

Як зазначало вище, концепція фінансової рівноваги у плануванні ґрунтується на положеннях послідовності фінансової політики підприємства у часі. Дієвістю цього підходу є запровадження на основі математичної моделі механізму індикативного вирівнювання фінансової політики у стратегічному та тактичному плануванні розвитку підприємства і державної фінансової політики. Наявність кореляційного зв'язку між показниками фінансового плану та окремими макропоказниками доводить, що зміна макропоказників впливає на прибуток підприємства. Крім цього, макропоказники є індикаторами зміни державного регулювання. Фінансові плани підприємства мають урахувати фактори, які викликають у системі несуттєві коливання, та відповідні вигоди або втрати. Таким чином, забезпечуватиметься системність фінансового

Розділ 1 Макроекономічні аспекти управління інноваційним розвитком

планування та збалансування фінансових ресурсів, що сприятиме формування стійкості розвитку підприємства. Такі підходи доцільно передбачити при розробці методичного та організаційного забезпечення фінансового планування.

Удосконалення механізмів державного регулювання фінансами реального сектору доцільно проводити в рамках програм модернізації економіки, зокрема фінансової системи, та адміністративної реформи. Зокрема, пропонується:

1) встановлення державної політики щодо регулювання фінансами реального сектору;

2) розвиток індикативного планування та механізмів збалансування фінансів реального сектору;

3) удосконалення діючого порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансових планів, зокрема регламентації:

– термінології та загальних положень з питань фінансового планування, порядку формування фінансової політики та вибору методів оцінки і розрахунку планових показників з урахуванням потенційних ризиків діяльності;

– процедур планування, порядку складання фінансового прогнозу, стратегічних і тактичних фінансових планів;

– формату та змісту показників фінансового плану, методики планування показників, складання короткострокового фінансового плану і оцінки його якості;

– порядку затвердження фінансових планів органами влади, уповноваженими регулювати державним майном (здійснення контролю за дотриманням державної програми економічного розвитку, плану розвитку підприємства, фінансової політики підприємства у складанні фінансових планів, оцінки якості фінансових планів);

– моніторингу реалізації фінансових планів, фінансово-господарського стану, оцінки доцільності коригування показників планів;

– порядку здійснення внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту;

– порядку оцінки ефективності управління державним майном.

Висновки. Підводячи підсумок, слід зазначити, що надані державою можливості для економічного розвитку підприємств, досягнення розвитку на інноваційній основі можуть бути належним чином використані підприємством лише в умовах якісної системи фінансового планування та ефективного фінансового менеджменту.

У свою чергу, запровадження ефективної системи фінансового планування, складання якісних фінансових планів потребують належного методологічного, методичного й організаційного забезпечення. Застосування в системі управління фінансового планування сприятиме підвищенню прибутковості підприємств та їх конкурентоспроможності, покращанню регулювання підприємствами, збільшенню надходжень до державного й місцевих бюджетів. Це забезпечить стійкий розвиток підприємств у сучасних умовах господарювання, а також сприятиме збалансуванню фінансів реального сектору економіки.

1. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=149744.

2. Очерки истории политической экономии / [упоряд. А.И. Чупров]. – М. : Тип-я. Венер Ю., 1902. – 117 с.

3. Большая энциклопедия / [сост. С. Н. Южаков ; ред. В. Г. Яроцкий]. – СПб. : Просвещение, 1896. – Т. 11. – 301 с.

4. Малый энциклопедический словарь: Брокгауз, Ефронъ. – Т. 2, СПб : Издат. дело:

О.С. Білоусова. Фінансове планування підприємств в управлінні процесами збалансування фінансів реального сектора

Брокгауз-Ефронь, 1900. – 1203 с.

5. Загайтов И. Применение математических методов в экономическом анализе и планировании сельскохозяйственного производства / И. Загайтов // Плановое хозяйство. – 1964. – № 8. – С. 66–71.

6. Инструктирование национализированных предприятий по сметным вопросам // Финансовые проблемы планового хозяйства. Известия финансов. – 1919 (06.12.1919). – №13-14. – С. 10–12.

7. Маевский В.И. Проблемы динамического межотраслевого планирования / В.И. Маевский. – М. : Наука, 1974. – 164 с.

8. Математика в финансовом планировании / под ред. С.И. Лушина. – М. : Финансы, 1968. – 118 с.

9. Основы экономики и планирования промышленных объединений : учеб. пособ. для стат. техн. / под ред. Г. Я. Кипермана. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Статистика, 1968. – 256 с.

10. Нікбахт Е. Фінанси / Е. Нікбахт, А. Гроппеллі; [пер. з англ. В.Ф. Овсієнка, В.Я. Мусієнка]. – К. : Основи, 1993. – 383 с.

11. Ли Ченг Ф. Финансы корпораций: теория, методы и практика : учеб. для вузов / Ченг Ф. Ли, Дж. И. Финнерти ; пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 686 с.

12. Financial Reporting, Analysis and Planning. / M. Bishop, J. Evans, M. Hughes. – London: Chartered Institute of Bankers, 1996. – 447 p.

13. Ковалев Д. Парк EVA-вского периода / Д.Ковалев // Комп&ньюн. – 2007. – №8. – С.61–64.

14. Corey W. Investing for retirement in today's uncertain tax environment / W. Corey, Debra S. Reppa // Financial Planning. – 2011. – March 29. – Режим доступа: http://www.financial-planning.com/web_seminars/-2671795-1.html.

15. Гор А. Список Гора. Девять факторов глобальных перемен, которые изменят нашу жизнь / А. Гор // Инвестгазета. – 2010. – №38. – 27.09-03.10.2010. – С. 41.

О.С. Белоусова

Финансовое планирование предприятий в управлении процесс сбалансирования финансов реального сектора

Статья посвящена исследованию теоретических и практических аспектов финансового планирования предприятий и их роли в сбалансировании финансовых ресурсов, отношений, возникающих в процессе их формирования, накопления, распределения и использования. На основе анализа финансового состояния предприятий, существующих проблем в управлении финансами в условиях нестабильности и повторяемости кризисных явлений предложены основные направления минимизации их последствий в плановом периоде. Определены пути усовершенствования механизмов государственного регулирования финансами реального сектора.

Ключевые слова: финансы реального сектора, управления финансами, финансовое равновесие, финансовое планирование, концепции финансового планирования.

O.S. Bilousova

Financial planning in managing corporate finances to balance the real sector

The article motivates the directions for improving the methodology, methods and organization of financial planning in the activity of enterprises in the context of introducing a conceptual approach of financial equilibrium. The principles of financial planning are considered in the process of development and in the modern conditions of economic activity. The improvement of methodological provision of financial planning for enterprises is considered in the context of financial management of an enterprise, which answers the principles of indicative planning.

Keywords: financial planning of enterprise, financial policy of enterprise, genetic and teleologic concepts, quality of financial plan, financial resources and income.

Отримано 03.04.2011 р.